

De tocht

‘De Standaard’ trekt er elke zaterdag van de zomervakantie op uit met een interessante mens. Die kiest zelf hoe hij zich het liefst verplaatst.

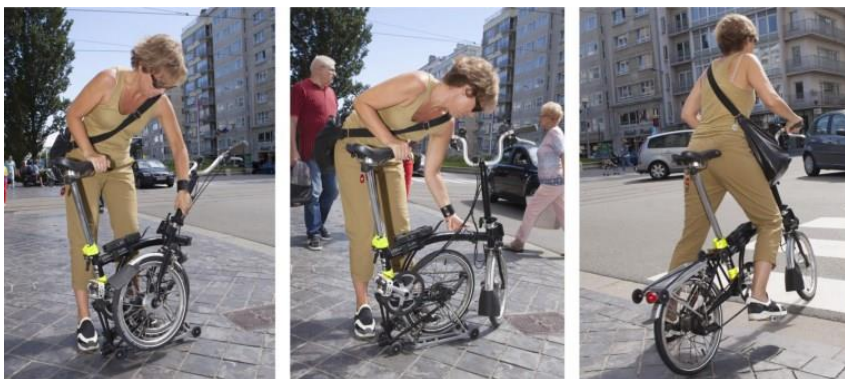
‘Ik word vaak wijzer van een fietstocht dan van een dossier’

T

wee maanden onbereikbaar, leren we uit de *out of office*-mail van Friedl' Lesage, stem en ziel achter het zondagse *Touché* op Radio 1. Haar lange vakantie – ‘tijd gekocht’ – spendeert ze in ongeveer elke windstreek, wij kwamen haar tegen in het westen. Op de plooi fiets. ‘Stuitend hoe we de wellness van ons lijf opzijschuiven voor de wellness van onze auto's.’

LIEVE VAN DE VELDE, FOTO'S KAAAT PYPE

‘Zo’n Brompton plooi fiets, het is iets wat mensen verbindt. Je voelt je bijna deel van een club, zoals motards.’

12u Terras van Hotel Leopold, Oostende

Aan het terras staan twee plooi-fietsen. Een grote, logge en een kleine Brompton. De Brompton is van Friedl' Lesage, fan van het eerste uur sinds ze een vriend ermee zag pendelen. 'Het is iets wat mensen verbindt. Je voelt je bijna deel van een club. Bromptonners merken elkaar op, bijna zoals motards. En het is aanstekelijk. Op Radio 1 hebben we intussen een lokaal dat we de Bromptongarage noemen, waarin alle plooi-fietsen op een hoop staan.'

In dit hotel in het centrum van Oostende heeft ze de voorbije week doorgebracht, laverend tussen schrijftafel en het buitenleven. Dat schrijven deed ze aan een boek over de grote levensvragen, waaraan ze eind deze maand een radioprogramma en een theatertournee koppelt. Samen met een clubje gelijkgestemden heeft ze er een jaar aan gewerkt. Eind september worden de resultaten bekendgemaakt van het onderzoek over de vragen waarmee de mens vandaag worstelt.

Levensvragen en levenslessen ziet ze anders genoeg passeren in *Touché*, het programma op Radio 1 waarin ze een gast twee uur lang zijn of haar verhaal laat vertellen. Zelf houdt ze haar ziel ver van de microfoon. Er zijn weinig interviews met haar te vinden. 'Klopt,' zegt ze. 'Als interviewer wil ik neutraal blijven, ik voel niet de behoefte om veel van mezelf bloot te geven of me te profileren in de media.'

'Een diepgaand gesprek doet iets met een mens, misschien net omdat we het steeds minder hebben?'

Lesage laat de dingen niet graag aan het toeval over, zoveel is duidelijk. Ook niet deze tocht. Ze heeft haar haltes opgelijst, en checkt op haar iPhone hoe Google Maps ons daar kan brengen. Ze vloekt. 'Ik had beter mijn gps meegenomen.'

We rijden naar de zeedijk. Een natuurlijke biotoop, zo blijkt. Haar accent is intussen bedwongen met dictielessen, maar ze is wel degelijk een kind van de zee: 'Ik ben West-Vlaamse, kom uit Ardoeie, en mijn ouders hebben altijd een vakantiehuisje in Westende gehad. We zaten elke vakantie aan zee. Ik voel me teruggeworpen in de tijd. Ik doe het zelden nog, fietsen langs de dijk, maar als jonge meid fietste ik geregeld naar Oostende. Want daar gebeurde het.'

12u14 Hotel Thermae Palace

Onze eerste halte is niet ver genoeg om kuiten op te warmen: de Venetiaanse Gaanderijen aan de dijk. Ze staan in de steigers. Het was hoogdringend, want het plafond brokkelt af. Het is een plek die symboliseert wat mooi en fout is aan deze stad. Ze windt zich op: 'Ik vind Oostende wel mooi, maar het is toch ook een kapotgemaakte stad, met al die flatgebouwen en dat vreselijke Kursaal. En wat echt erg is, is dat ze hieronder de badhokjes van de thermen allemaal hebben afgebroken omdat er een ondergrondse parking moest komen. Dat is toch stuitend, hoe we de wellness van ons lijf opzijschuiven voor de wellness van onze auto's.'

Onder de galerijen heerst het verleden. Een reeks zwart-witfoto's aan de muren roept de sfeer op van de zomer van 1936, met portretten van de schrijvers die hier toen verbleven. 'Speciaal voor die fototentoonstelling wou ik hier stoppen,' zegt ze. 'Veel schrijvers kwamen naar Oostende in die zomer. Op deze foto zie je Joseph Roth en Stefan Zweig, twee schrijvers die mij na aan het hart liggen. Roth heeft joodse roots en was op de vlucht. Hij had totaal geen geld, woonde in hotels en Zweig betaalde de rekening. Mooi vind ik dat, zo'n mecenaat, hoe mensen elkaar toen hielpen. Maar tegelijk is het confronterend hoe het verhaal van de vluchteling zich vandaag herhaalt.'

'Die zomer van 1936, dat moet een ongelooflijke sfeer geweest zijn. God, wat zou ik hier graag geleefd hebben in die tijd. Schrijvers en kunstenaars die hier tegelijk rondhingen, elkaar ontmoetten op café en op terrasjes. Het is een beetje wat je hier ziet tijdens Theater Aan Zee, die joviale collegiale sfeer waarin iedereen iedereen spontaan aanspreekt en commentaar geeft op elkaars werk.'

We rijden verder over de dijk. De zee aan de rechterhand. Een andere 'Zji', in het West-Vlaams, komt het gesprek binnenwaaien: het nummer van Ertebrekers. 'Ik ben niet de enige van de familie die iets heeft met de zee. Mijn broer Peter heeft dat nummer mee geschreven. Misschien wel het bewijs dat de zee wel degelijk belangrijk is geweest in het leven van de Lesages?'

Je oudste broer Dieter is cultuurfilosoof in Berlijn, Gunther acteert voor theater en televisie. Vier creatieve vogels in één nest. Wat zat er in het Ardooise drinkwater?

'Mijn ouders hebben ons altijd enorm vrij gelaten om ons ding te vinden en te doen. Mijn vader zei altijd dat hij wou dat we vier dingen deden die hij niet kon: op een podium staan, mooi Nederlands praten, typen en zwemmen.'

En, vier op vier behaald?

'Hm (*lacht*). Helaas ben ik geen goeie zwemmer. Ik droom er wel van om gestroomlijnd te kunnen crawlen. Ik heb sowieso iets met water. Vroeger tijdens de lange rugzakreizen die ik heb gemaakt, sprong ik in elke poel die ik tegenkwam. Nu sta ik meer stil bij de gevaren, ben ik direct bang voor de ziektes die je zo kan oplopen.'

Is het de leeftijd die je voorzichtiger maakt?

‘Ik ben bedachtzamer geworden, ja. Ouder en levenswijzer. Het heeft ook te maken met de hersenschudding die ik jaren geleden opliep en waarvan ik maanden buiten strijd ben geweest. Daarna zijn die verre rugzakreizen gestopt. Mijn vrienden vonden dat ik van die lange periode thuis moest recupereren, dat er een breuk moest zijn voor ik weer aan de slag zou gaan. Ze namen me mee op zeiltocht naar Kroatië. Altijd buiten, het gevecht met water en wind, het spel van zon en maan, evenwicht zoeken op het dek, de geluiden, het was een ontdekking die smaakte naar meer. Ik zou me er graag meer in bekwamen.’

Heeft die ziekteperiode je nog andere dingen geleerd?

‘Het is altijd goed als de dingen die je overkomen niet zinloos zijn. Ik ben anders naar het leven gaan kijken. Ik besepte dat ik veel te hard werkte. Daar probeer ik nu alert voor te zijn. Ik leer vaak meer uit een fietstocht dan uit een dossier. Ik probeer ook minder perfectionistisch te zijn. Ik weet nu dat het geen ramp is om fouten te maken. Vroeger kon ik dat niet aanvaarden, moest alles perfect voorbereid zijn, alles onder controle. Nu laat ik meer los.’

‘Die hersenschudding was echt een kantelmoment op veel vlakken. Mijn lichaam was in zo’n slechte conditie dat ik gewoon niet recupereerde. Ik voelde dat ik fysiek niet sterk genoeg was. De jaren daarvoor had ik bijna niet meer aan sport gedaan, gewoon omdat ik te veel werkte. Toen ik na al die maanden out voldoende hersteld was, heb ik een koersfiets gekocht en me bij een fietsclub ingeschreven.’

Ze steekt haar hand uit, richting fietspad aan de overkant. De geroutineerde fietser laat zich kennen. Al wordt dat ineens ook geminimaliseerd: ‘Ik ben een toeristische fietser. Mijn fietsvrienden worden er soms gek van, hoe ik de hele tijd zit te roepen en te wijzen van “kijk daar en daar, heb je dat gezien?”’ (*lacht*)

12u50 Mariakerke, Onze-Lieve-Vrouw-ter-Duinenkerk

Een leeg stukje Oostende. Geen flatgebouwen, wel duinen, en een beetje verder een militair domein. In die duinen ligt een mooi visserskerkje. Een van de weinige graven in de kerktuin valt vooral op door de naam die erop staat: James Ensor.

‘Lang geleden dat ik hier ben geweest. Als kind kende ik *De intocht van Christus te Brussel* uit de lessen kunstgeschiedenis. Ik vond het fascinerend dat iemand van bij ons dat had geschilderd. Dat er tussen de gewone mensen ook dat soort grote talenten rondliepen, dat trof me.’

De deur van het kerkje staat open. Er hangt een briefje waarop de pastoor iedereen welkom heet, gelovig of niet, om even tot rust en tot zichzelf te komen, om pijn te vergeten. Lesage: ‘Schoon vind ik dat. Dat hebben we nodig, een pastoor die gewoon zegt: kom hier wat zitten, of je nu wel of niet tot een clubje behoort. Aan zulke verbondenheid hebben steeds meer

mensen behoefte. Dat merk ik ook in het project rond de levensvragen, en dat zie ik onrechtstreeks ook in mijn programma. Een diepgaand gesprek doet iets met een mens, misschien net omdat we het steeds minder hebben?’

Soms levert zo’n gesprek in je programma wel onverwachte reacties op, zoals met Bart De Wever, toen die begon te huilen toen jullie het over zijn overleden vader hadden. Hoe heb je dat zelf beleefd?

‘Het was authentiek, wat er nadien ook beweerd is. Ik ben toen overstelpt met telefoontjes van journalisten. Sommigen vonden het straf, anderen dachten dat het in scène gezet was. Zijn tranen waren een reactie op mijn vraag naar wat hij zijn vader nog had willen zeggen voor diens dood. Maar zijn vader was te ziek en hij heeft nooit meer kunnen zeggen wat hij wou. Op zo’n moment zit daar een mens voor mij, niet de politicus. Het is ook herkenbaar, een pijn die iedereen kan voelen. Iedereen heeft een vader.’

Google Maps wordt opgeklikt. Lesage wil naar het kerkhof van Stene, naar het graf van Pascal Decroos, de onderzoeksjournalist naar wie het gelijknamige fonds is vernoemd. Hij was een vriend van haar. Een oude man op een bank kijkt ons geamuseerd aan als we bij een kerkhof – het verkeerde – staan te dralen. ‘*Stene, loin d’ici*’, zegt hij, ‘*au moins deux kilomètres*’.

13u30 Stene, graf van Pascal Decroos

Lesage valt even stil. ‘Het is veel te lang geleden dat ik hier nog geweest ben. Hij verongelukte in 1997, op zijn 33ste. Ik kan haast niet geloven dat het al twintig jaar geleden is.’

Wat betekende hij voor jou?

‘Ik heb hem leren kennen toen ik op de VRT begon te werken, bij Studio Brussel. Hij maakte reportages voor *NV De Wereld*, ik las ze in. We kwamen beiden uit West-Vlaanderen en dat klikte. Ik heb vooral als mens veel van hem geleerd. Zijn gedrevenheid en zijn lef waren inspirerend. Hij vond altijd dat je meer moest willen dan gewoon medewerker van de VRT zijn. Hij heeft toen zijn eigen productiebedrijf voor documentaires opgericht, Kanakna, Antwerps voor “Kan ik nu?”. Dat was toch een risico, zeker toen. Hoe hij zo met twee handen het leven vastpakte, dat maakte serieus indruk op mij. In die periode had hij net een huis gekocht en hij heeft mij aangespoord om ook een huis te kopen. Toen hij verongelukte had ik net de akte getekend. Ik weet niet of hij dat ooit geweten heeft.’

‘Ineens was zijn leven voorbij. Dat confronteert je toch wel met de eindigheid, en met het idee dat je iets van je leven moet maken. Niet wachten, niet bang zijn. Dat heb ik echt van Pascal meegekregen. En dat je trouw moet blijven aan je eigen talent, dat ook. Hij zei altijd tegen mij: “je moet niet alleen een mooie stem hebben, maar ook maken dat je inhoudelijk iets te vertellen hebt, en dat je je eigenheid ook helemaal gebruikt in je vak.”’

Heb je het gevoel dat je gedaan hebt wat hij je gezegd heeft?

‘Ja, maar toch maar half zo goed als hij dat heeft gedaan. Al is die boodschap wel aangekomen toen. Ik ben van Studio Brussel naar Ketnet en naar Radio 1 verhuisd, telkens ben ik meer die dingen gaan doen die beter aansloten bij wat ik echt wou en was, buiten mijn comfortzone. Want van nature ben ik eerder iemand die aan de zijlijn gaat staan.’

Echt?

‘Van nature hé. Als ik verder ga of meer durf, kost mij dat meer energie. Maar ik merk wel dat het net dat is wat ik moet doen. Toen je daarnet zei dat je weinig interviews met mij leest, heeft dat er ook mee te maken: ik ben niet iemand die met mezelf naar buiten wil komen, maar ik wil wel in mijn vak verder gaan.’

Dat is een vorm van ambitie toch?

‘Ja, maar het gaat hem niet zozeer om ambitie in de strikte zin. Ik wil niet elke dag een programma hebben, ik vind het belangrijker om een degelijk programma te maken.’

Ben je daar nog altijd blij mee, met je programma?

‘Absoluut. Zo trouw aan mezelf wil ik dan ook zijn. De dag dat het mij niet meer interesseert, moet ik ermee stoppen.’

Zou Pascal blij geweest zijn met wat je van hem geleerd hebt?

‘Ik denk dat hij zou zeggen: “goed bezig, meiske.”’ *(lacht)*

14u30 Jachthaven

De klassieke scènes waaien ons tegemoet: toeristen op het dek van een zeilboot, gekoelde fles witte wijn op het dek, veel te bruine benen in shorts. De jachthaven lonkt. Het leven aan boord van een zeilboot is Lesage niet vreemd. ‘Aperitief op het dek, dat is gewoon zalig. En altijd in de zeelucht, nog zoiets. Weet je dat er ook zoiets als landlucht bestaat? Wanneer je aan het varen bent en het land komt in zicht, dan ruik je dat dus echt.’

Hoe ruikt dat?

‘Dat kan je niet omschrijven, dat moet je ruiken.’

Kan je zelf zeilen?

‘Neen. Dat staat nog mee op mijn todolijst. Maar als ze matroosjes nodig hebben, mogen ze me altijd bellen. Ik doe dat heel graag. Het is hard werken. Maar gewoon doen wat iemand zegt, zelf niet moeten nadenken, dat is ook vakantie.’ (*lacht*)

14u40 Hotel du Parc, terras

‘Ik ben blij dat ik even zit’, bekent ze. Niet dat onze bescheiden fietsinspanning dat soort verzuchtingen verantwoordt, toch? ‘Het was laat gisteren. Veel te laat. Ik heb geen tijd genomen om goed te ontbijten, en nu heb ik een *klopke*.’ We smeken de ober om water en garnaalkroketten.

‘Dat is hier ook weer zo’n legendarische plek, een van de weinige plekken die nog zo goed bewaard zijn. Ik weet niet van welk jaar het is. Staat dat hier ergens op?’

‘1935. Interbellum’, laat de ober droogweg weten.

Lesage kijkt verschrikt op haar horloge. Een afspraak om drie uur roept.

Tijd, het woord viel al een paar keer. Worstel je daarmee sinds je de beslissing hebt genomen om je niet meer te laten leven door je werk?

‘Ik vind dat wel belangrijk, tijd maken, steeds meer. Ik heb me niet voor niets twee maanden vakantie heb gekocht. Dat was een optie in het kader van de besparingsoperatie van de VRT. Als werknemer kun je vakantiedagen kopen.’

‘Ik ben me steeds meer bewust van tijd. Zo heb ik intussen geleerd om alleen de dingen te doen die ik graag wil doen en geen drie dingen tegelijk. Ik was vroeger zo iemand die de hele tijd van hot naar her aan het hossen was en per se niets wou missen. Maar nu denk ik: als het ene goed is en je geniet daarvan, dan is dat prima zo. Het is ook iets dat terugkomt in die grote levensvragen waarmee ik bezig ben: waar steken we onze tijd in? Waar leggen we de prioriteit? Waar kiezen we voor?’

Nu we het daar toch over hebben: wat is de belangrijkste levensvraag die je voor je boek tegenkwam?

“‘Gelukkig zijn, wat is dat?’ Daar heb je natuurlijk niet meteen een antwoord op. Maar de vraag stellen is vaak al voldoende.’

Touché, zondag van 11 tot 13u op Radio 1
www.degrotelevensvragen.be

http://www.standaard.be/cnt/dmf20170901_03048813